

KORONAKRIISIN VAIKUTUKSIA ETELÄ-POHJANMAAN YRITYSTEN LIIKETOIMINTAAN

Tilannekuvaus keväältä 2020

Salla Kettunen, Jutta Mäkipelkola & Marja Katajavirta

ISBN 978-952-7317-27-3

11. kesäkuuta 2020

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Sisällys

1 JOHDANTO.....	3
1.1 Kyselyn suunnittelu ja toteutus	3
2 KORONAKYSELYN TULOKSET	5
2.1 Vastaajien taustatiedot	5
2.1.1 Vastaajien yritysten toimialat.....	5
2.1.2 Yritysten koko	6
2.2 Koronakriisin aikana tehdyt toimenpiteet	7
2.2.1 Muutokset yrityksen toiminnassa koronakriisin aikana.....	10
2.2.2 Uusia asiakasryhmiä.....	12
2.2.3 Uusien kustannuserien syntyminen.....	14
2.2.4 Yrityksen tulosodotukset v. 2020	15
2.3 Yrityksen tavoitteet	17
2.4 Yrityksen toiminta koronakriisin aikana.....	19
2.5 Digitaaliset palvelut.....	22
2.6 Rahoituksen tai tuen hakeminen koronakriisin aikana	26
2.7 Tuen hakeminen	32
2.7.1 Tukimuodon löytyminen ja hakemuksen kirjoittaminen	32
2.7.2 Apua ja neuvoja tukien hakemiseen.....	33
2.7.3 Odotukset eri toimijoille.....	34
2.8 Yrittäjän jaksaminen koronakriisin aikana	36
2.8.1 Yrityksen tulevaisuus	38
2.9 Vapaa sana.....	40
3 YHTEENVETO	41
LÄHTEET	46

1 Johdanto

1.1 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Keväällä 2020 koko maailmaan levinnyt Covid-19-viruksen aiheuttama koronakriisi aiheutti suuria toimintaympäristön muutoksia myös Etelä-Pohjanmaalla. Maaliskuun 11. päivä WHO julisti virustaudin saavuttaneen pandemian mittasuhteet. Suomen hallitus teki yhdessä presidentin kanssa poikkeuksellisia päätöksiä rauhanajan mittakaavassa. Hallitus antoi eduskunnalle 17.3. valmiuslain käyttöön- ja soveltamisasetukset. Niitä tarkennettiin – laajennettiin ja kumottiin – maaliskuun aikana useaan otteeseen. (Valtiovarainministeriö 2020.)

Soveltamisasetukset rajoittivat kansalaisten perusoikeuksia, tarkoituksena oli turvata väestön terveys sekä terveydenhuollon toimintakyky. Rajoituksia olivat mm. matkustusrajoitukset kotimaan sisällä ja ulkomaille, rajojen sulkeminen, julkisten palvelujen sulkeminen sekä vapaa-ajan toiminnan rajoittaminen (esim. kirjastot, uimahallit, liikuntapaikat, teatterit, konsertit). Rajoitukset vaikuttivat voimakkaasti henkilöliikenteeseen, matkailuun ja ravintoloiden toimintaan. Ravintoloille oli sallittua vain ruoan ulosmyynti. Osa ravintoloista keskeytti toimintansa tämän vuoksi. Matkustamisrajoitukset ja vahva suositus pysyä kotona tarkoittivat henkilöliikenteen matkustajamäärien romahduksia ja matkailun pysähtymistä. Muiden alojen osalta muutokset voivat näkyä viiveellä, riippuen kuinka esimerkiksi vientikysyntä palautuu.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun (SeAMK) hankkeet ”*Omistajanvaihdoksilla naisten yritykset kasvuun*” ja ”*PK-yritykset SOTE-polulla kasvuun*” laativat Etelä-Pohjanmaan alueen yrityksille kyselyn, jonka vastauksiin tämä tulosraportti pohjautuu. Kyselylomake laadittiin tavoitteena saada selville, miten koronakriisi on vaikuttanut liiketoiminnan eri osa-alueisiin: tulot, kulut, ydinliiketoiminnan toteuttaminen, asiakassuhteet, raaka-aineiden ja tarvikkeiden riittävyys, kumppanuussuhteiden toimivuus, digitalisaation hyödyntäminen sekä yrityksen

tavoitteet ja tulevaisuudennäkymät. Kyselyssä kysyttiin myös haetuista ja saaduista taloudellisista tuista.

Kysely toteutettiin Webropol 3.0 -työkalulla. Kyselylinkki julkaistiin avoimesti verkossa, muun muassa hankkeiden Facebook-ryhmissä ja SeAMK:n SOME-kanavissa, joista alueen eri tahot jakoivat kyselylinkkiä eteenpäin. Lisäksi kyselyä jaettiin sähköpostitse SeAMK:n yhteistyöyrityksille. Kysely oli avoinna 28.4. – 20.5.2020 välisen ajan. Kyselyyn saatiin yhteensä 163 vastausta.

Kysely herätti mielenkiintoa myös muissa Etelä-Pohjanmaan alueen kehittämisorganisaatioissa ja kuten kyselyn taustatiedoista huomataan, laajeni kysely lopulta kattamaan monipuolisesti eri toimialoja. Tästä iso kiitos sekä kyselyn jakamisessa mukana olleille tahoille, että kyselyn vastaajille! Kiitos myös SeAMK:n matkailualan tiimille yhteistyöstä kyselyn laa-
timisessa ja oman koronakyselyn tulosten jakamisesta. Samoin kiitos Maakuntakorkeakou-
luyhteisölle kyselyn kehittämisestä ja levittämisestä oman alueen elinkeinotoimijoille.

2 Koronakyselyn tulokset

2.1 Vastaajien taustatiedot

2.1.1 Vastaajien yritysten toimialat

Alun perin kysely oli suunnattu PK-yritykset SOTE-polulla kasvuun ja Naisten yritykset omistajanvaihdoksilla kasvuun hankkeisiin osallistuneille yrittäjille ja toimialajakauma lomakkeessa oli suunniteltu sen mukaisesti. Kyselyn vastaajakunta laajeni matkan varrella ja tässä esitetty toimialajakauma on luokiteltu uudelleen vastaajien avoimien toimialaansa täsmentävien kommenttien mukaisesti.

Vastaajia oli yhteensä 163 yrityksestä. Vastaajista puolet oli naisia ja puolet miehiä. Vastaajista 18 % edusti valmistavaa teollisuutta ja 17 % tukku- ja vähittäiskauppaa. Asiantuntijapalveluiden sekä kuljetusalan edustajien vastauksia oli kumpiakin 9 %.

Matkailu-, majoitus- ja ravitsemistoimintaa sekä sosiaali- ja terveysalan palveluja molempia edusti 7 % vastaajista, muita palveluja 11 %. Rakentamista 6 %, informaatio-, viestintä ja digipalveluja sekä maataloutta kumpaakin edusti 4 % vastaajista.

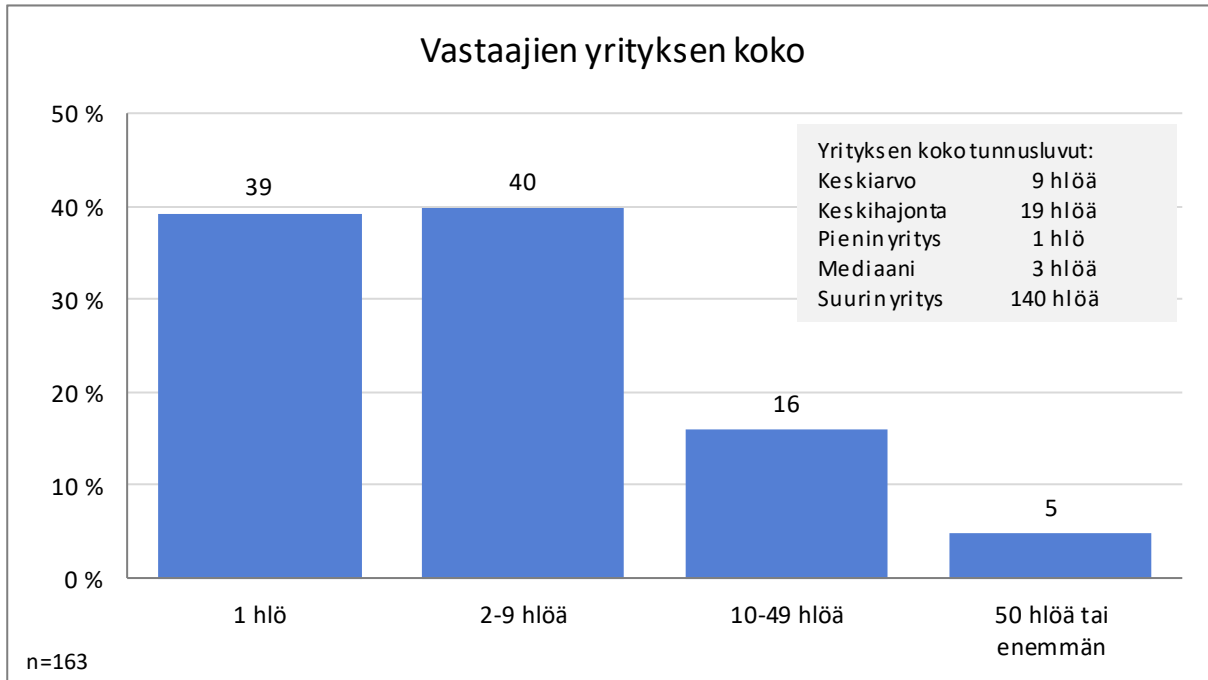
Elintarvikealalla oli 3 % vastaajista, esittävien taiteiden edustajia 2 % ja loput 3 % oli luokkaan muut yksittäiset toimialat (Taulukko 1).

Taulukko 1. Vastaajien yritysten päätoimialat.

Yrityksen päätoimiala	lkm	%
Valmistava teollisuus	29	18
Tukku- ja vähittäiskauppa	28	17
Muut palvelut	18	11
Asiantuntijapalvelut	15	9
Informaatio, viestintä ja digipalvelut	6	4
Kuljetus	14	9
Matkailu, majoitus- ja ravitsemistoiminta	12	7
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut	11	7
Rakentaminen	10	6
Maa- ja metsätalous	7	4
Elintarvikeala	5	3
Esittävät taiteet (taiteet, viihde ja virkistys)	3	2
Muu yksittäinen toimiala	5	3
Yhteensä	163	100

2.1.2 Yritysten koko

Vastaajien yritysten koko kysyttiin avoimena kysymyksenä. Koot vaihtelivat yhden henkilön yrityksistä aina 140 henkilöön. Keskimääräinen yrityksen koko vastaajilla oli 9 henkilöä. Vastaajista 39 % oli yksinyrittäjiä, 40 % edusti 2-9 henkilöä työllistäviä yrityksiä. 16 % vastaajien yrityksistä työllistää 10-49 henkilöä ja 5 % vastaajista edusti yli 50 henkilön yrityksiä. (Kuvio 1.)

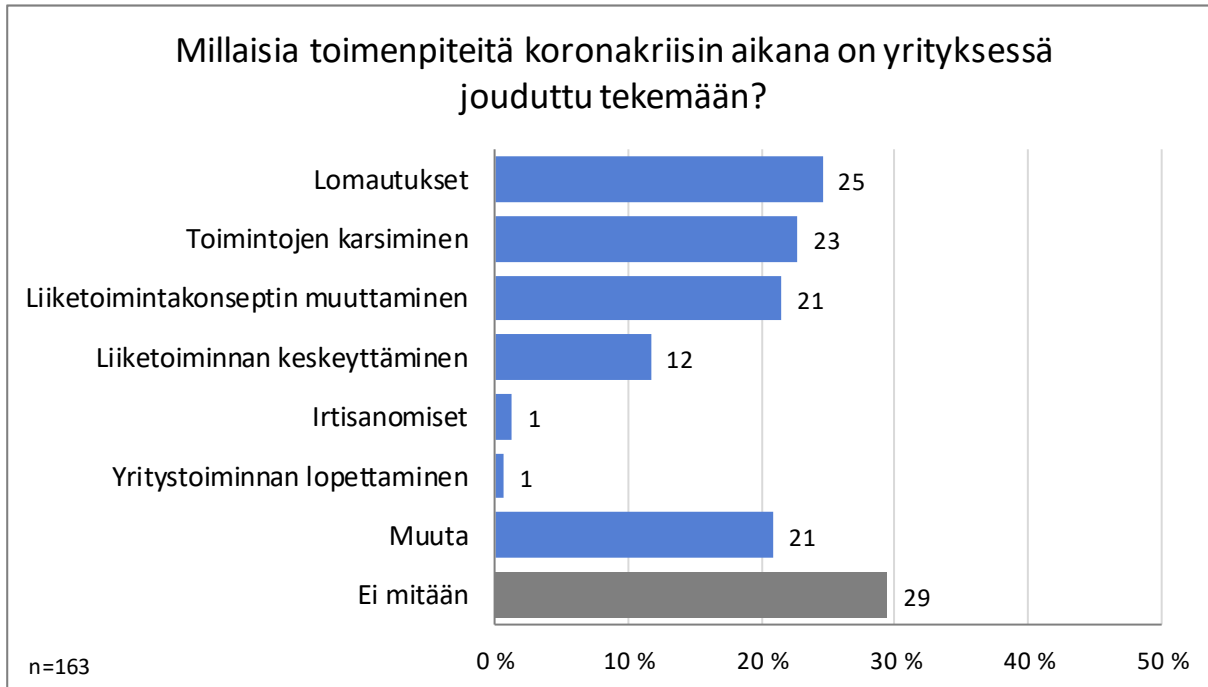

Kuvio 1. Vastaajien yritysten koko.

2.2 Koronakriisin aikana tehdyt toimenpiteet

Vastaajilta kysyttiin, millaisia toimenpiteitä koronakriisin aikana on yrityksissä jouduttu teemmään. Kysymyksessä oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja. Kolme useimmin valittua vaihtoehtoa olivat lomautukset (25 % vastanneista), toimintojen karsiminen (23 %) ja liiketoimintakonseptin muuttaminen (21 %) (Kuvio 2).

Kuviosta 2 nähdään myös, että 12 % vastanneista oli keskeyttänyt liiketoiminnan huhtikuussa 2020. Irtisanomisiin ja lopettamiseen oli kumpaankin päätyneet 1 % vastanneista. Lisäksi 21 % vastanneista ilmoitti tehneensä jotain muita toimenpiteitä.

Kuvio 2. Koronakriisin aikana tehdyt toimenpiteet yrityksissä.

Muuta, mitä -kohtaan tuli 34 kommenttia. Suurimmaksi teemaksi siellä nousi työn ja toimintatapojen uudelleenorganisointi (n=11). Vastaukset sisälsivät muun muassa etätöön järjestämistä, tuotannon rytmittämistä sekä töhintuloaikojen ja taukojen porrastamista. Vastauksissa näkyi myös Uudenmaan sulkua siten, että yrityksen oli tullut järjestää alueella sijainneelle työmaalle oma taukotila ja mahdollisuus yöpymiseen. Toimintojen uudelleenjärjestelminen nähtiin myös keinona vastata muuttuneeseen tilanteeseen. Toiseksi eniten mainintoja saivat kulujen supistamiseen (n=8) liittyvät seikat kuten investointien peruminen, palkkojen alas ajaminen, lainamaksujen ja eläkemaksujen siirtäminen ja tuotannon supistaminen. Osa yrittäjistä raportoi myös tässä kohdassa toiminnan keskeyttämiseen tai lopettamiseen (n=6) liittyvistä toimenpiteistä, kuten olemassa olleiden vastausten tai tapahtumien peruuttamisesta tai kysynnän loppumisesta muuten. Muita mainittuja toimenpiteitä olivat vuosilomien siirtäminen, aukioloaikojen lyhentäminen, kesätöntehtävien töiden peruminen tai siirtäminen ja viruksen edellyttämien suojaustoimenpiteiden tekemisen.

Ristiintaulukoinnin avulla tarkasteltiin, millaisia toimenpiteitä eri kokoiset yritykset olivat tehneet (Taulukko 2). Suuremmat yritykset olivat turvautuneet lomautuksiin. Kaikissa kokoluokissa oli tehty toimintojen karsimista tai liiketoimintakonseptin muuttamista. Yksinyrittäjissä oli eniten liiketoiminnan keskeyttäneitä verrattuna 2 henkilön tai sitä suurempiin yrityksiin. Yksinyrittäjistä ja 2-9 henkilön yrityksistä noin kolmannes ei ole joutunut tekemään mitään mainittuja toimenpiteitä koronakriisin aikana.

Taulukko 2. Yritysten tekemät toimenpiteet yritysten koon mukaan.

Millaisia toimenpiteitä koronakriisin aikana on yrityksessä jouduttu tekemään?	Yrityksen koko		
	1 hlö	2-9 hlöä	10 hlöä tai enemmän
	(n=64) %	(n=65) %	(n=34) %
Lomautukset	6	29	50
Toimintojen karsiminen	22	25	21
Liiketoimintakonseptin muuttaminen	25	18	21
Liiketoiminnan keskeyttäminen	20	6	6
Irtisanomiset	2	0	3
Yritystoiminnan lopettaminen	2	0	0
Muuta	13	26	26
Ei mitään	34	32	15

Vertailu matkailuyritysten toimenpiteisiin koronakriisin aikana keväällä 2020

Eteläpohjalaisille matkailuyrityksille tehtiin keväällä 2020 vastaavanlainen koronakriisiin liittyvä kysely. Matkailuyrityksillä kolme yleisintä toimenpidettä olivat toimintojen karsiminen (51 % vastanneista), lomautukset (35 % vastanneista) ja liiketoimintakonseptin muuttaminen (24 % vastanneista) (Järvinen, Jyllilä & Janhunen 2020). Matkailuyritysten osalta toimintojen karsiminen on ollut huomattavasti voimakkaampaa verrattuna tämän kyselyn vastaavaan tulokseen (51 % vs. 23 %).

Kyselyn vastaajia pyydettiin kertomaan omin sanoin, jos koronakriisillä on ollut kevään 2020 aikana yrityksen toimintaan jotain positiivisia vaikutuksia.

Kysymykseen vastasi 42 vastaajaa, joista seitsemän kertoi, että koronakriisillä ei ole ollut mitään positiivisia vaikutuksia liiketoimintaan. Jäljelle jääneiden (n=35) vastaukset voitiin kategorisoida seuraavasti: uusien ideoiden toteuttaminen ja toimintatapojen kehittäminen (n=12), myynnin ja tilausten kasvu (n=9) sekä lisääntynyt vapaa-aika ja loma (n=8). Muita mainittuja asioita olivat verkkokaupan kasvu ja tiiviimpi yhteistyö asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

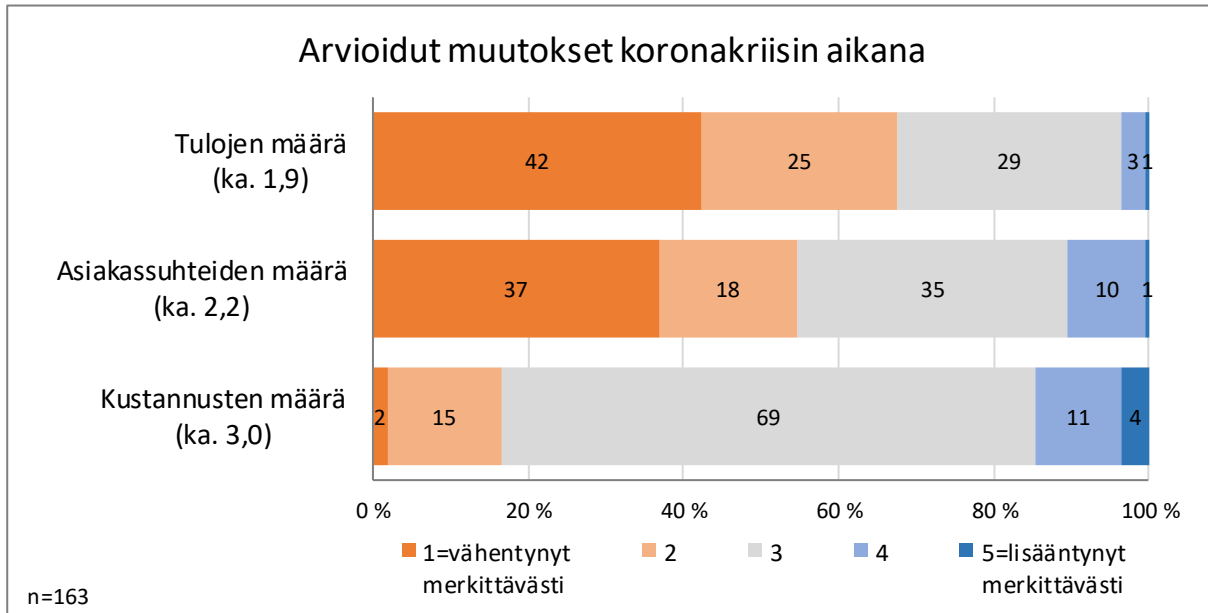
2.2.1 Muutokset yrityksen toiminnassa koronakriisin aikana

Vastaajat arvioivat koronakriisin aikana keväällä 2020 tapahtuneita muutoksia yrityksen tulojen, asiakassuhteiden ja kustannusten määrissä. Kysymyksen asteikko oli 1-5, jossa 1=vähentynyt merkittävästi ja 5=lisääntynyt merkittävästi.

Kustannusten määrän osalta vastausten keskiarvo oli 3,0. Valtaosalla vastaajista ei ollut tapahtunut muutoksia (69 % vastaajista; arvio 3) kustannusten määrässä; kustannukset eivät olleet lisääntyneet eivätkä vähentyneet. 17 % vastaajista kustannukset olivat vähentyneet ja 15 %:lla lisääntyneet.

Asiakassuhteiden määrä oli vastanneilla yrityksillä vähentynyt merkittävästi (37 %) tai vähentynyt (18 %). Vastaajista 11 % ilmoitti asiakassuhteiden määrän lisääntyneen. Vastausten keskiarvo oli 2,2.

Tulojen määrän osalta vastausten keskiarvo oli 1,9 eli muutosta oli tapahtunut negatiiviseen suuntaan huomattavasti. Tulojen määrä oli lisääntynyt vain 4 % yrityksistä, sen sijaan 25 %:lla se oli vähentynyt ja 42 % yrityksistä vähentynyt merkittävästi. (Kuvio 3).

Kuvio 3. Arviointi tulojen, asiakassuhteiden ja kustannusten määrien muutoksista koronakriisin aikana.

Ristiintaulukoinnin avulla tarkasteltiin, onko yrityksen koolla ollut merkitystä siihen, millaisia muutoksia on tapahtunut tuloissa, asiakassuhteissa ja kustannuksissa koronakriisin aikana (Taulukko 3). Tulot ovat vähentyneet kaiken kokoisilla yrityksillä, keskiarvot ovat lähellä kakkosta. Asiakassuhteet ovat vähentyneet yksinyrittäjillä (ka. 2,0) ja 2-9 henkilön yrityksillä (ka. 2,2) verrattuna isompiin yrityksiin (ka. 2,6). Vastaavasti kustannusten määrä näyttää lisääntyneen 10 henkilön yrityksillä tai suuremmilla verrattuna yhden henkilön sekä 2-9 henkilön yrityksiin, joissa keskiarvo oli lähellä kolmosta.

Tässä aineistossa eniten kustannukset ovat nousseet 10 henkilöä työllistävässä tai sitä isommissa yrityksissä. Kustannusten nousuun voi vaikuttaa osaltaan se, että näissä yrityksissä on mahdollisesti jouduttu tekemään järjestelyjä, jotta yli 10 henkilön kokoontumiskieltoa ei rikottaisi. Samoin mahdollisten suojarusteiden tarve ja hygieniaan liittyvät lisätoimet voivat näkyä kustannuksissa.

Taulukko 3. Yrityksen koon mukainen tarkastelu koronakriisin aiheuttamista muutoksista.

Arvioidut muutokset koronakriisin aikana (asteikko 1-5, jossa 1=vähentynyt merkittävästi, 5=lisääntynyt merkittävästi)	Yrityksen koko			p
	1 hlö	2-9 hlöä	10 hlöä tai enemmän	
	ka.	ka.	ka.	
Tulojen määrä	1,8	2,1	2,0	0,101
Asiakassuhteiden määrä	2,0	2,2	2,6	0,024
Kustannusten määrä	2,8	3,0	3,3	0,001

2.2.2 Uusia asiakasryhmiä

Lähes joka viides kyselyyn vastannut yritys oli tavoittanut uusia asiakasryhmiä koronakriisin aikana keväällä 2020 (Kuvio 4).

Kuvio 4. Onko yritys tavoittanut uusia asiakasryhmiä koronakriisin aikana?

Uusien asiakasryhmien tavoittamista tarkasteltiin myös toimialoittain. Kuitenkin, vastaajamäärät eri toimialojen osalta olivat sen verran pieniä, että tulokset ovat suuntaa antavia.

Aineiston perusteella voidaan kuitenkin todeta, että elintarvikealalla; informaatio, viestintä ja digipalveluissa; tukku- ja vähittäiskaupassa ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa oli useimmin löydetty uusia asiakasryhmiä. Muista aloista valmistavan teollisuuden; matkailu-, majoitus- ja ravitsemistoiminnan; maa- ja metsätalouden; rakentamisen sekä asiantuntija-palveluiden edustajat olivat myös onnistuneet löytämään uusia asiakasryhmiä.

Tämän kyselyn aineisto ei kerro, mitä kautta uudet asiakasryhmät tulivat, mutta jotakin voidaan arvioida yleisen uutisoinnin perusteella. Elintarvikeala on olennainen huoltovarmuuden kannalta. Voidaan pohtia, vaikuttiko kevään 2020 koronapandemia niin, että katsetta käännettiin enemmän kotimaisiin mahdollisuuksiin. Sama voi osaltaan näkyä valmistavassa teollisuudessa, kun monet pienet toimijat muunsivat tuotantoaan henkilösuojainten valmistukseen tai alihankintaketjuun. Kaupat (mukana lukien ruokatavarat) laajensivat ja kehittivät uusia palvelumuotoja verkko-ostosten osalta. Ruokakauppojen verkkopalvelut, joihin voi valita keräily-, nouto- ja toimituspalveluita kasvoivat koronakriisin aikana (esim. Palokangas 2020). Osa kaupoista ja ravintoloista teki yhteistyötä siten, että paikallisten ravintoloiden ruoka-annoksia myytiin ruokakaupoissa. Informaatio-, viestintä ja digipalveluille tuli uusia asiakkaita todennäköisesti muuttuneiden olosuhteiden takia: kauppaa siirtyi paljon verkkoon, jolloin alan toimijoiden oli lähes välttämätöntä perustaa verkkokauppoja ja parantaa verkossa tapahtuvia palveluja.

Yritysten koon mukainen tarkastelu puolestaan paljastaa, että 10 henkilöä ja sitä enemmän työllistävästä yrityksistä 26 % oli tavoittanut uusia asiakasryhmiä koronakriisin aikana, kun mikroyrityksistä eli 2-9 henkilöä työllistävästä yrityksistä 17 % ja yksinyrittäjistä 16 % tavoitti uusia asiakasryhmiä (Taulukko 4).

Taulukko 4. Asiakasryhmien tavoittaminen yrityksen koon mukaan.

Yrityksen koko	Onko yritys tavoittanut uusia asiakasryhmiä koronakriisin aikana?	
	kyllä	ei
	%	%
1 hlö	16	84
2-9 hlöä	17	83
10 hlöä tai enemmän	26	74

2.2.3 Uusien kustannuserien syntyminen

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, onko yritykselle syntynyt uusia kustannuseriä koronakriisin aikana. Vastaajista 20 % kertoi, että koronakriisi on synnyttänyt yritykselle uusia kustannuseriä. (Kuvio 5.)

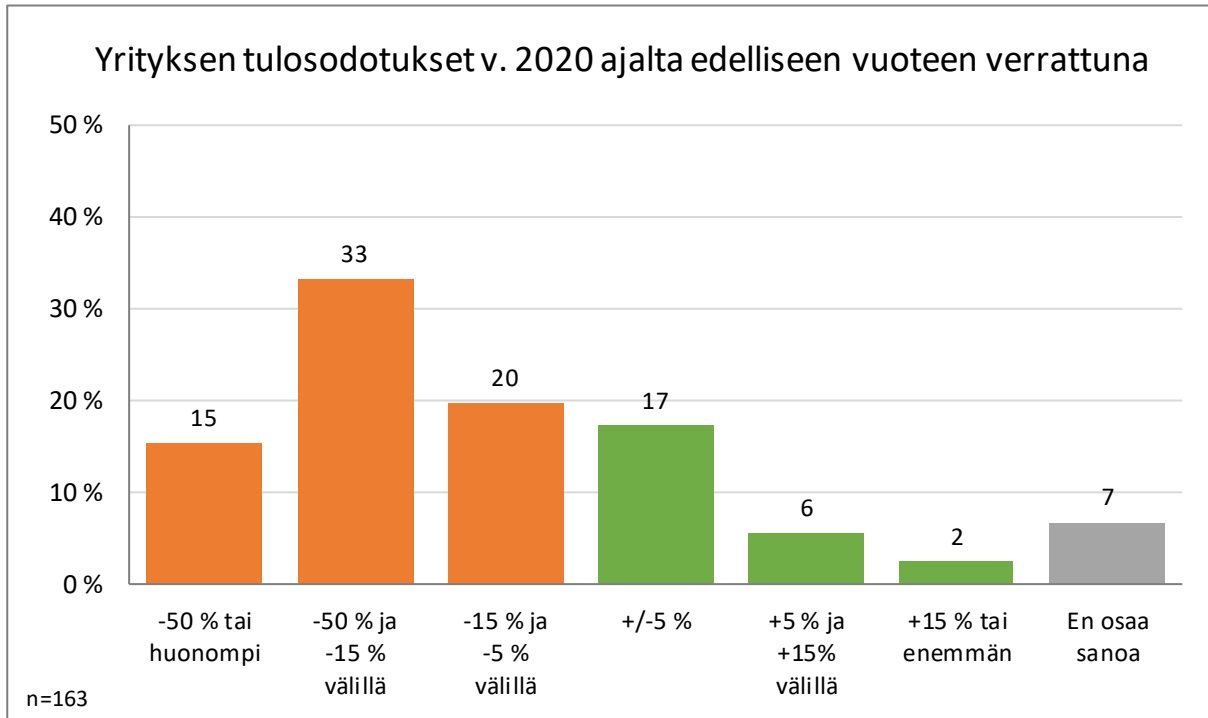

Kuvio 5. Onko yritykselle syntynyt uusia kustannuseriä koronakriisin aikana?

Jos uusia kustannuseriä koronakriisin aikana oli yritykselle syntynyt, jatkokysymys oli millaisia kustannukset ovat olleet. Suurimmaksi kokonaisuudeksi nousivat hygieniaan ja suojautumiseen liittyvät uudet kustannuserät (n=13). Toiseksi eniten vastaajat raportoivat järjestelmiin, ohjelmistoihin ja laitteistoihin liittyviä kustannuseriä (n=7). Näistä mainittiin muun muassa verkkokaupan perustaminen, takeaway-tuotteiden annostelu- ja kansituslaitteiden investointi ja etäyhteyksien rakentaminen. Kolmanneksi mainittiin henkilöstöön liittyviä kustannuksia (n=6), kuten lisääntyneet sairaspoissaolot, poissaolot lasten vuoksi, yt-ajan palkat ja oman työajan rajautuminen päiväkotien ja koulujen sulkemisen vuoksi. Muita tunnistettuja kulueriä olivat myös lisääntyneet mainoskulut, varastointikustannukset, pienemmistä ostoeristä aiheutuneet kustannukset, tarvikkeiden hintojen nousu ja kasaantuneista laskuista aiheutuneet viivästys- ja lainanhoitokulut.

2.2.4 Yrityksen tulosodotukset vuodelle 2020

Vastanneita yrityksiä pyydettiin arvioimaan yrityksen tulosodotuksia vuodelle 2020 verrattuna edelliseen vuoteen annetun asteikon mukaan (Kuvio 6). Tuloksen mukaan yritysten odotukset näyttävät painottuvan melko negatiiviseen suuntaan. Vastaajista kaikkiaan 68 % ennakoivat tästä vuodesta 2020 edellisvuotta heikompaa tulosta. 17 % vastaajista odottaa tuloksen pysyvän +/- 5% tasolla edelliseen vuoteen verrattuna. Tuloksen kasvamista yli 5 %:lla odottaa 8 % vastaajista. 7 % vastaajista ei osaa sanoa tulosodotuksista.

Kuvio 6. Yrityksen tulosodotukset v. 2020 ajalta edelliseen vuoteen verrattuna.

Tarkasteltaessa yrityksen kokoa ja tulosodotuksia ristiintaulukoinnin avulla, näyttää siltä, että mitä pienempi yritys on kyseessä, sitä negatiivisempi on sen tulosodotus. Sukupuolten välillä ei vaikuttaisi olevan suurta eroa. Naiset saattavat arvioida yrityksen tuloksen tilannetta hieman varovaisemmin, sillä -50 % tai heikompa tulosta odottavista vastanneista 11 % on naisia ja 20 % miehiä. En osaa sanoa valinneista vastaajista 10 % on naisia ja 4 % miehiä.

Vertailu matkailuyritysten vastaavaan tulokseen keväältä 2020

Vuonna 2020 -50 % tai vielä huonompaa tulosta odotti eteläpohjalaisista muista kuin matkailuyrityksistä 15 %, kun taas matkailuyritysten koronakyselyssä vastaava tulos oli 53 % vastaajista. Tuloksen osumista välille -15 % ja -50 % odottaa kaikista eteläpohjalaisyrityksistä sekä matkailuyrityksistä molemmista 33 %. Tuloksen kasvuun +5 %-15 % uskoi kaikista eteläpohjalaisyrityksistä 6 % ja matkailuyrityksistä vain 1 %. Yrityksistä yleensä 2 % uskoi tuloksen olevan +15 % tai enemmän, matkailuyrityksistä ei yksikään. (Järvinen, Jyllilä,

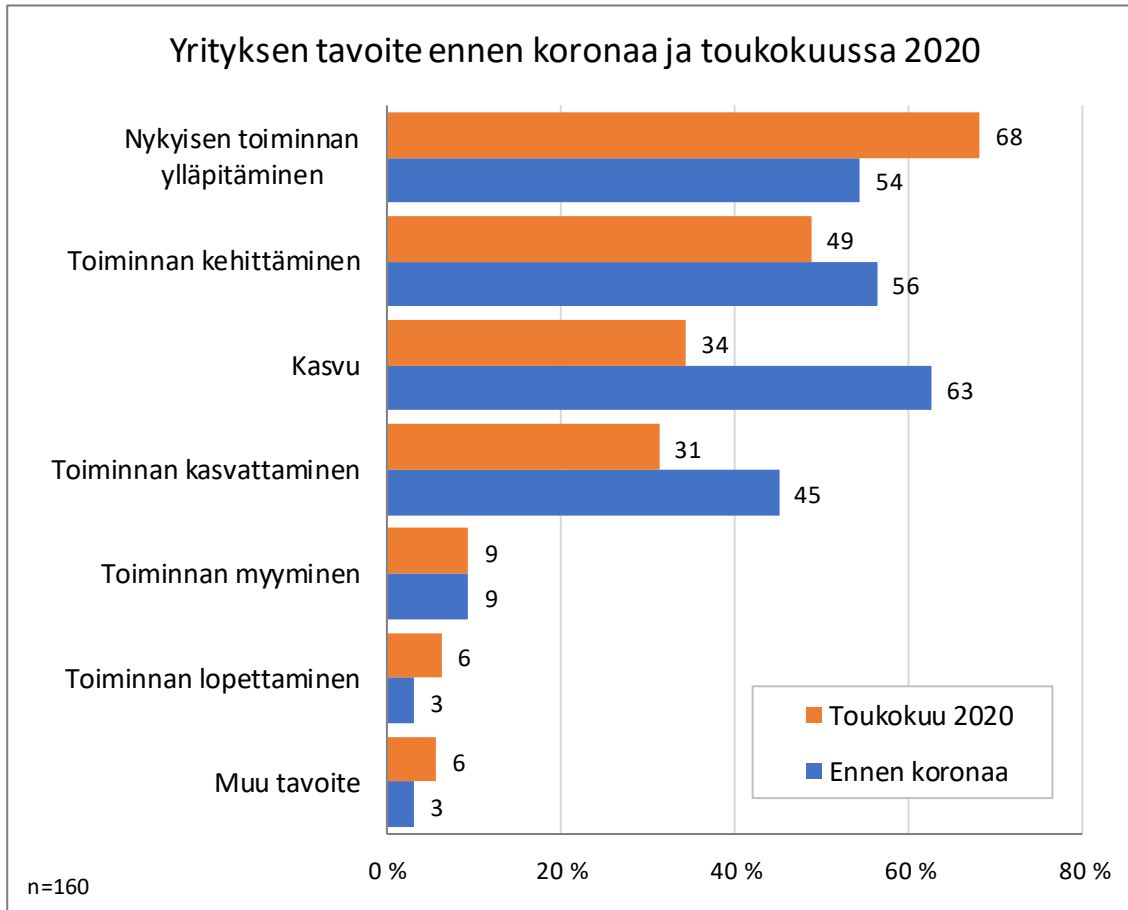
Janhunen 2020.) Nämä luvut osoittavat sitä, että huhti-toukokuussa 2020 matkailuala oli pudonnut syvään kuoppaan. Tietoa Suomessa olevista matkailua ja ravitsemisalaa koskevien rajoitusten purkamisesta ei vielä ollut olemassa kyselyä tehtäessä.

2.3 Yrityksen tavoitteet

Vastaajille esitettiin vaihtoehtoja ja kysyttiin, mitkä vaihtoehtoista olivat ennen koronaa yrityksen tavoitteina. Lisäksi vastaajia pyydettiin valitsemaan samoista vaihtoehtoista, mikä tai mitkä olisivat kyselyn toteutushetkellä loppukeväästä 2020 yrityksen tavoitteina.

Nykyisen toiminnan ylläpitäminen oli vastanneista 54 % tavoitteena ennen koronaepidemiaa ja 68 % tavoitteena toukokuussa 2020. Toiminnan kehittäminen oli tavoitteena ennen koronaepidemiaa 56 %:lla vastanneista, toukokuussa 2020 49 %:lla. Suurin muutos oli tapahtunut kasvua tavoittelevien osalta. Kun ennen koronaepidemiaa kasvua tavoitteli 63 % vastanneista, toukokuussa 2020 se oli tavoitteena enää 34 % yrityksistä, eroa aiempaan siis 29 prosenttiyksikköä. Toiminnan kasvattaminen oli ennen kriisiä ollut tavoitteena 45 %:lla ja koronakriisin tultua se oli tavoitteena 31 %:lla vastanneista. (Kuvio 7).

Kysely toteutettiin, kun koronakriisi oli kestänyt vajaan kaksi kuukautta (riippuen onko vastaaja vastannut heti kyselyajan alettua vai vasta lopuksi). Kriisi ei ole vaikuttanut tämän vastaajajoukon osalta halukkuuteen myydä yritys. Harvemmin myyntipäätöstä tehdään näin nopealla aikataululla. Kuitenkin toiminnan lopettamishalukkuuteen kriisi heijastui. Kun ennen kriisiä toiminnan lopettaminen oli tavoitteena 3 % vastanneista, oli se toukokuussa 2020 tavoitteena 6 % vastanneista.

Kuvio 7. Yrityksen tavoitteet ennen koronakriisiä ja toukokuussa 2020.

Vastausvaihtoehtoon muu tavoite saatiin 10 vastausta, joista kahdeksan oli tulkittavissa. Vastajat nostivat esiin samansuuntaisia vaihtoehtoja kuin kysymyksessä oli esitettykin. Näitä olivat kasvu, uusien palvelumallien ja toiminnan löytäminen (toiminnan kehittäminen) ja toimintojen laajentaminen (toiminnan kasvattaminen). Lisäksi esiin nousivat ulkomaan myynnin tavoittelemine ennen korona, selviytyminen, toiminnan muuttaminen ja vähentäminen. Yhdellä yrityksellä korona vauhditti tehdyssä toimintojen kehittämissuunnitelmassa pysymistä, sillä yritys oli juuri ehtinyt laajentaa ennen korona.

Nais- ja miesvastaajien osalta yrityksen tavoitteissa on eroja. Naisten vastauksissa on vähemmän muutosta yrityksen tavoitteissa ennen koronaa ja tavoitteissa toukokuussa 2020 kuin miesten. Miesvastaajien osalta on tapahtunut suurempaa siirtymää kehittämisestä, kasvusta ja kasvattamisesta toiminnan ylläpitämiseen (Taulukko 5).

Taulukko 5. Sukupuolittainen tarkastelu yrityksen tavoitteista ennen koronaa ja toukokuussa 2020.

Yrityksen tavoite	Tavoite ennen koronaa		Tavoite toukokuussa 2020	
	Nainen	Mies	Nainen	Mies
	%	%	%	%
Nykyisen toiminnan ylläpitäminen	65	44	67	70
Toiminnan kehittäminen	60	52	60	38
Kasvu	58	67	36	33
Toiminnan kasvattaminen	44	46	40	23
Toiminnan myyminen	5	13	4	15
Toiminnan lopettaminen	1	5	4	9
Muu tavoite	5	1	9	2

2.4 Yrityksen toiminta koronakriisin aikana

Ydinliiketoiminnan toteuttaminen

Seuraavaksi yrityksiä pyydettiin arvioimaan ovatko he pystyneet toteuttamaan koronakriisin aikana ydinliiketoimintaansa ja onko heidän palvelutarjontansa muuttunut jotenkin kriisin myötä (Kuvio 8). Vastaajista 53 % ilmoitti, että yritys on pystynyt toteuttamaan ydinliiketoimintaansa keväällä 2020, 32 % kertoi pystyneensä jossain määrin ja 15 % vastaajista ilmoitti, että he eivät ole pystyneet toteuttamaan ydinliiketoimintaansa.

Kuvio 8. Onko yritys pystynyt toteuttamaan ydinliiketoimintaa koronakriisin aikana?

Verrattaessa yrityksen kokoa ja ydinliiketoiminnan toteuttamista voitiin havaita, että suuremmat yritykset olivat pystyneet siihen pieniä paremmin, ts. ”kyllä” ja ”jossain määrin” vastan- neita oli yksinyrittäjissä 82 %, 2-9 henkilöä työllistävässä 84 % ja yli 10 hlö työllistävässä 92 %.

Tuote- ja palvelutarjonnan muutokset

Vastaajista 29 % kertoi yrityksen tuote- ja palvelutarjonnan kokeneen muutoksia koronakrii- sin aikana (Kuvio 9). Vastaajille, joiden yrityksen tuote- ja palvelutarjonta oli jotenkin muut- tunut, esitettiin jatkokysymys, miten tuote- ja palvelutarjonta ovat muuttuneet. Vastaukset jakautuivat pääasiassa sen mukaan, onko tuote- ja palvelutarjonta muuttunut, laajentunut tai supistunut.

Naisvastaajista 40 % ilmoitti yrityksensä tuote- ja palvelutarjonnan muuttuneen ja miehistä selkeästi harvempi eli 15 %.

Kuvio 9. Onko yrityksen tuote- ja palvelutarjonta muuttunut jotenkin?

Avointen vastausten perusteella on hankala erotella tarjonnan muutosta ja laajentumista, joten ne esitetään samassa ryhmässä, kuitenkin avaten esimerkein tapahtunutta. Digitaalisuus raportoidaan erikseen, sillä siihen vastauksia antoi useampi osallistuja. Vastaajista 11 raportoi digi- ja virtuaalipalvelujen kehittämisestä: etäpalvelujen kehittäminen (esim. terapiassa), keikkojen tarjoaminen virtuaalisesti, tuotteiden siirtäminen verkkokauppaan tai muuten on kehitetty digitaalista puolta verkossa.

Muita tuote- ja palvelutarjonnan muutoksia ja laajentumisia (n=14) raportoitiin muun muassa seuraavasti: keskittyminen vähittäiskauppatuotteisiin suurkeittiöiden sijaan, oman tuotemerkin kehittäminen maahantuonnin rinnalle, pyrkimys saada alihankinta- tai sopimusvalmistamista omien tuotteiden rinnalle ja viennin lisääntyminen. Näiden kategorioiden lisäksi vastaajat kirjassivat asioita, kuten asiakasryhmän painopisteen vaihtuminen yrityspuolelta kuluttajasegmenttiin ja kotimaisuuden painottamisen. Vastaajista 17 ilmoitti tuote- ja palvelutar-

jonnin supistuneen. Vastajat kuvasivat supistumista kertomalla muun muassa liikuntaryhmien keskeyttämisestä, tilausajojen loppumisesta, live-esiintymisten loppumisesta, kahvilan ja ravintolan sulkemisesta, konditoriapuolen supistumisesta ja aukioloaikojen muutoksesta.

2.5 Digitaaliset palvelut

Vastaajilta tiedusteltiin, millaisia digitaalisia palveluja heillä on käytössä (Kuvio 10). Vastajat saivat valita useita vaihtoehtoja. Vastanneista 71 % ilmoitti, että heillä on käytössä sähköinen laskutus, 51 % ilmoitti hyödyntävänsä digitaalisia palveluja markkinointiin, 37 % vastanneista kertoi käytössä olevan palvelu asiakkaiden tilausten ja varausten vastaanottamiseen sekä 35 % ilmoitti hyödyntävänsä digitaalisia palveluja asiakkaiden palvelemiseen verkossa. Tiedonkulusta kumppaneiden kanssa raportoi 34 % vastanneista ja tiedonkulusta tavarantoimittajien kanssa 28 % vastanneista. Muu, mikä -kohdan valitsi 9 % vastanneista.

Jatkotarkastelussa selvitettiin, kuinka monta eri digitaalista palvelua kysymyksessä esitetyistä yrityksillä on käytössä, mukaan lukien jokin muu palvelu. Yhdestä kolmeen palvelua käyttää 65 % vastanneista ja 4-6 digitaalista palvelua 35 %. Noin neljänneksellä (26 %) eteläpohjalaisista yrityksistä on vain yksi digitaalinen palvelu yrityksessään käytössä (laskutukseen, markkinointiin, asiakkaiden palveluun, tiedonkulkuun tai johonkin muuhun). Viidenes vastanneista yrityksistä käyttää kahta digitaalista palvelua. Tämä viittaisi siihen, että Etelä-Pohjanmaan alueen yrityksillä on edelleen mahdollisuus ottaa käyttöön lisää digitaalisia ratkaisuja toiminnan tehostamiseen ja palvelujen kehittämiseen.

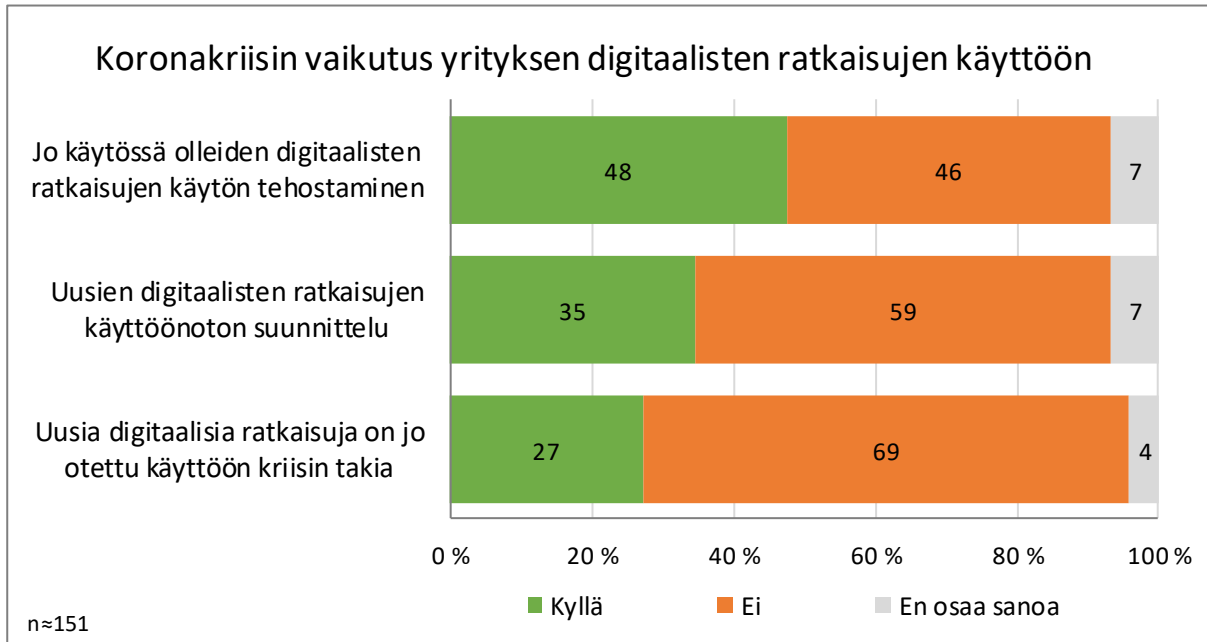
Vastaajista 14 valitsi joku muu, mikä -kohdan, joista 12 avasi vastaustaan kommentoimalla sanallisesti. Vastauksissa painottui markkinointi verkkosivujen, asiakastietojärjestelmän ja Google-mainonnan myötä. Tähän linkittyneenä mainittiin myös sähköpostipalvelut. Lisäksi tuotiin esiin tiedonkulku oma työporukan ja yhteistyökumppanin kesken sekä palvelun tarjoaminen WhatsUpissa (etäterapia).

Kuvio 10. Yrityksellä käytössä olevat digitaaliset palvelut.

Koronakriisin vaikutus digitaalisten ratkaisujen käyttöön

Jatkossa kysyttiin, onko koronakriisi vaikuttanut yrityksen digitaalisten ratkaisujen käyttöön (Kuvio 11). Vastaajista 48 % raportoi, että jo käytössä olleiden digitaalisten ratkaisujen käyttöä on tehostettu, 35 % suunnitteli digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa ja 27 % oli jo ottanut käyttöön uusia digitaalisia ratkaisuja koronakriisin takia.

Kuvio 11. Koronakriisin vaikutus yrityksen digitaalisten ratkaisujen käyttöön.

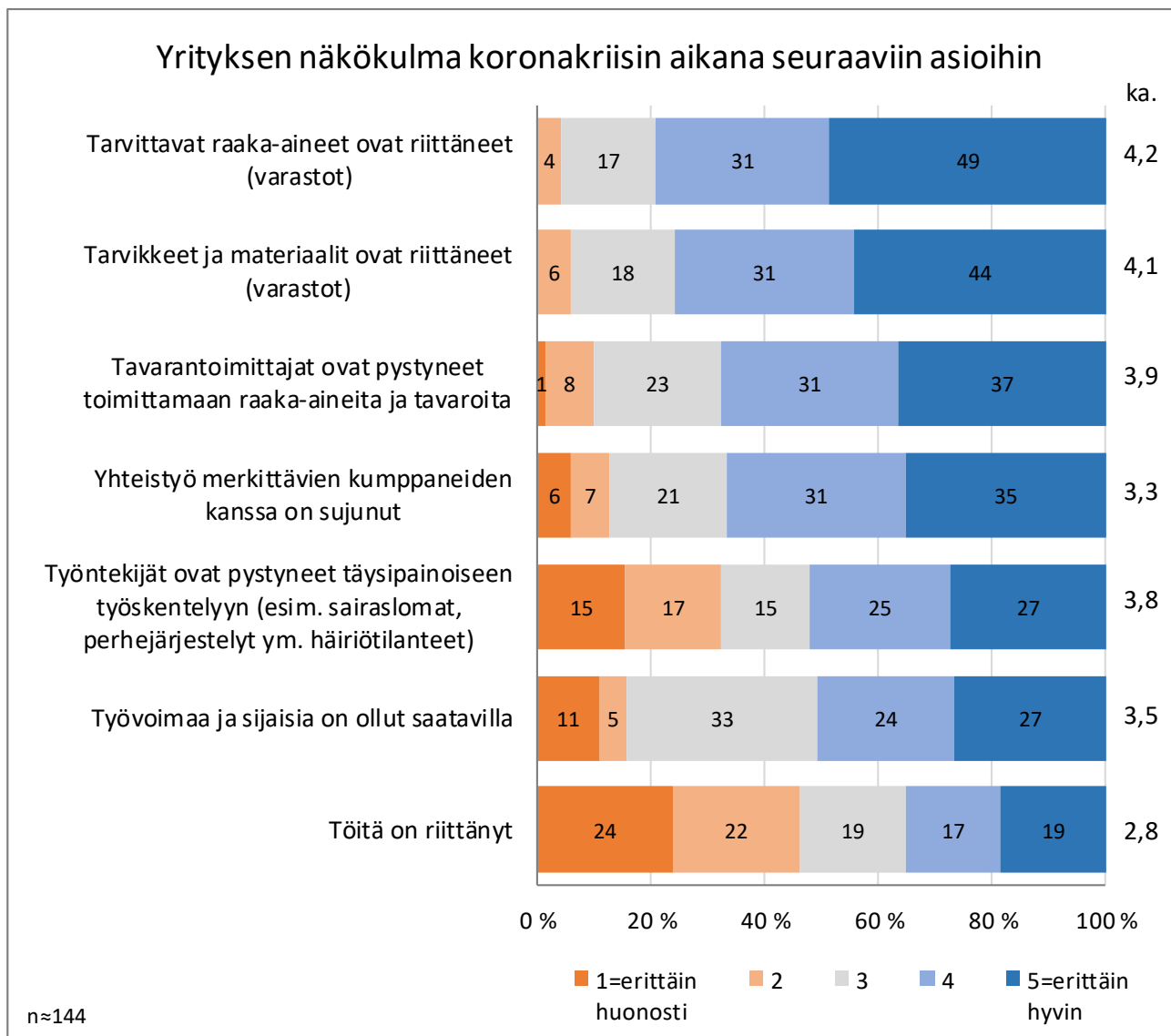
Koronakriisin vaikutuksia yrityksen eri toimintoihin

Kun vastaajilta tiedusteltiin koronakriisin vaikutuksia raaka-aineiden riittävyyteen, tarvikkeiden ja materiaalien riittävyyteen, yhteistyön sujuvuuteen kumppaneiden kanssa, työntekijöiden työskentelyyn, työvoiman ja sijaisten saatavuuteen ja kuinka töitä on riittänyt, niin näistä viimeisin kohta sai eniten negatiivisia vastauksia asteikolla 1-5, jossa 1=erittäin huonosti ja 5=erittäin hyvin. (Kuvio 12).

Yhteensä 46 % vastaajista ilmoitti, että töitä on riittänyt erittäin huonosti tai huonosti. Samoin haasteita koettiin työntekijöiden täysipainoisessa työskentelyssä: 32 % vastaajista kertoi työntekijöiden täysipainoisen työskentelyn onnistuneen joko erittäin huonosti tai huonosti. Kuitenkin suurempi osa vastaajista (yli 50 %) koki työntekijöiden työskentelyn onnistuneen erittäin hyvin tai hyvin ts. antoi arvion 4 tai 5. Koronakriisin aikainen raaka-aineiden riittävyys

(80 % vastasi erittäin hyvin tai hyvin) ja tarvikkeiden ja materiaalien riittävyys (75 % vastasi erittäin hyvin tai hyvin) koettiin hyväksi.

Kuvio 12. Yrityksen näkökulma koronakriisin aikaiseen yrityksen toimintoihin ja työntekijöiden asemaan.

Samansuuntaisesti tavarantoimittajien kyky toimittaa raaka-aineita ja materiaaleja koettiin hyväksi (yhteensä 91 % vastaajista antoi arvion 3-5). Työvoiman ja sijaisten saatavuudessa

koki haasteita 16 % vastaajista (saatavuus erittäin huono tai huono), kun taas loput 84 % koki tilanteen neutraaliksi, hyväksi tai erittäin hyväksi.

2.6 Rahoituksen tai tuen hakeminen koronakriisin aikana

Vastaajille esitettiin seitsemän erilaista tukimuotoa, joita oli tarjolla koronakriisin ollessa päällä huhti-toukokuussa 2020. Uusia tukimuotoja tuli jo ennen raportin valmistumista ja koronakriisin seurauksena niitä todennäköisesti tulee vielä lisää. Järvinen, Jyllilä & Janhunen (2020) raportoivat saman kysymyksen tarkemmin eteläpohjalaisten matkailualan yritysten osalta.

Yksinyrittäjän toimintatukea (2000 €) sai hakea kunnilta tietyt ehdot täyttävä yksinyrittäjä.

Business Finlandin rahoituksia liiketoiminnan häiriötilanteisiin saivat hakea pk-yritykset (oy, oyj, ay, ky, osk), joilla on 6-250 työntekijää, ja midcap-yritykset, joiden liiketoiminta kärsi koronavirustilanteesta. *Esiselvitysrahoitus liiketoiminnan häiriötilanteisiin* (max 10 000 €, projektin suositeltu kesto 4 kk) oli kohdennettu koronan aiheuttaman häiriötilanteen aikaiseen uuden ja korvaavan toiminnan selvittämiseen ja suunnittelemiseen. *KehittämISRahoitus liiketoiminnan häiriötilanteisiin* (max 100 000 €, projektin suositeltu kesto yksi vuosi) oli kohdennettu kehittämistoimenpiteisiin, jotka parantavat yrityksen mahdollisuuksia korona-aikana ja sen jälkeen.

ELY-keskusten rahoituksia voivat hakea enintään viisi henkilöä työstävät yritykset (mukaan lukien yrittäjä/yrittäjät). *Tilanneanalyysirahoitus* (max 10 000 €) kohdennettiin toiminnan selvittämiseen ja suunnitteluun koronan aiheuttamasta markkina- ja tuotantohäiriötilanteesta selviämiseen. Kehittämistoimenpiteet (max 100 000 €) keskittyivät laajempiin kehittämistoimenpiteisiin, jotka sisälsivät muun muassa liiketoiminnan uudelleensuuntaamisen, alihankintaverkoston ja osaamisen vahvistaminen häiriötilanteen aikana ja sen jälkeen.

Finnvera pyrki ensisijaisesti turvaamaan pk-yritysten lisääntyneitä käyttöpääomatarpeita ensisijaisesti alkutakauksella, pk-takauksella ja Finnvera-takauksella koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa.

Yrittäjän työttömyysturva käsittää muun muassa **Kelan** maksaman työmarkkinatuen, johon laadittiin erillisiä ehtoja koronakriisin aikana. Yrittäjän ei ollut tarpeen lopettaa yritystoimintaa, vaikka päätoiminen työskentely yrityksessä olisikin päättynyt. Työmarkkinatukeen oli myös oikeutettu, jos yrittäjätulot jäivät alle 1 089,67 e/kk.

Tässä kysymyksessä vastaajien tuli valita vastausvaihtoehto jokaisen tuen kohdalta. Näin ollen 100 % vastauksissa on näkyvissä riveittäin. Vaihtoehtoja *ei, en aio hakea ja yritykseni ei ole hakukelpoinen* on hieman vaikea erotella toisistaan siinä mielessä, että se, että yritys ei ole hakukelpoinen, voi olla syy sille, miksi yritys ei aio hakea avustusta. Kuitenkin melko selvästi tuloksista nousee esiin se, että yritykset eivät aio hakea lainaa (Finnveran lainataukset 84 % ei aio hakea). Kokonaisuudessa vain 4 % vastaajista on hakenut/saanut myönteisen päätöksen tai aikoo hakea Finnveran takaukseen perustuvaa lainaa.

Näiden toukokuussa 2020 kerättyjen vastausten perusteella on havaittavissa, että kyseisenä ajankohtana oli eniten haettu yksinyrittäjän toimintatukea (yhteensä 17 % oli hakenut tai saanut jo myönteisen päätöksen) tai yrittäjän työttömyysturvaa (yhteensä 17 % oli hakenut tai saanut myönteisen tai kielteisen päätöksen). ELY:n tarjoamiin tukiin (tilanneanalyysi ja kehittämistoimenpiteet) esiintyi eniten vielä aikomusta hakea näitä tukia (yhteensä 26 %). Vastaavasti yhteensä 13 % kertoi jo hakeneensa tai saaneensa myönteisen tai kielteisen päätöksen näihin ELY:n kahteen tukimuotoon. Business Finlandin tarjoamiin rahoitusmuotoihin, esiselvitysrahoitus ja kehittämisavustus, jakauma jo hakeneiden ja hakemista aikovien kesken jakautui tasaisemmin (yhteensä 17 % oli hakenut tai saanut myönteisen tai kielteisen päätöksen ja yhteensä 12 % aikoi hakea rahoitusta). (Taulukko 6).

Tarkempi analyysi yritysten rahoitushauista kokoluokittain esitetään seuraavassa taulukossa.

Taulukko 6. Mitä eri rahoitus- tai tukimuotoja vastaajayritykset ovat hakeneet?

Oletko hakenut rahoitusta tai tukea?	Kyllä, olen jo hakenut	Kyllä, olen saanut myönteisen päätöksen	Kyllä, olen saanut kielteisen päätöksen	Aion hakea	Ei, en aio hakea	Yritykseni ei ole hakukelpoinen
	%	%	%	%	%	%
Yksinyrittäjän toimintatuki 2000 € (kunnat)	6	11	0	8	25	50
Esiselvitysrahoitus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (Business Finland, yritykset väh. 6 hlöä työllistävät)	3	5	0	6	39	47
Kehittämisasiavustus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (Business Finland)	4	4	1	6	44	41
Yrityksen kehittämissiavustus tilanneanalyysi (ELY, yritykset max. 5 hlöä työllistävät)	5	2	0	9	43	40
Yrityksen kehittämissiavustus kehittämistoimenpiteet (ELY)	4	2	0	17	52	25
Finnveran lainatakaukset	1	2	0	1	84	12
Yrittäjän työttömyysturva	6	10	1	5	65	14

n≈162

Seuraavassa tarkastellaan yritysten päätökset ja aikeet toiminta-avustusten hakemiseen yritysten kokojen mukaan luokiteltuna (Taulukko 7).

Yksinyrittäjien hakemat tuki- ja rahoitusmuodot (n=64)

Kyselyyn osallistuneista 64 yksinyrittäjästä toimintatukea ilmoitti kyselyn ajankohtana hakenneen 14 % vastaajista, myönteisen päätöksen kertoi jo saaneensa 28 % yrittäjistä. Lisäksi

19 % kertoi aikeestaan hakea toimintatukea. Näin ollen 61 % kaikista kyselyyn osallistuneista yksinyrittäjistä on hakenut, saanut myönteisen päätöksen tai aikeissa hakea toimintatukea. Yksinyrittäjistä työttömyysturvaa oli hakenut 10 %, myönteisen päätöksen kertoi jo saaneensa 24 % yrittäjistä ja 5 % aikoi hakea työttömyysturvaa. Lisäksi 2 % vastaajista kertoi saaneensa kielteisen päätöksen.

ELY:n tarjoamien tukien osalta (tilanneanalyysi ja kehittämistoimenpiteet yhteensä) yhteensä 11 % kertoi aikeestaan hakea jompaakumpaa tukea ja 6 % kertoi jo hakeneensa jompaakumpaa näistä tuista. Yksinyrittäjistä 2 % kertoi myös jo saaneensa kehittämistoimenpiteisiin kohdistettua avustusta.

Finnveran lainatakauksiin oli saanut myönteisen päätöksen 2 % yksinyrittäjistä. Business Finlandin esiselvitysrahoitusta raportoi saaneensa 2 % yksinyrittäjistä eli yksi yritys.

Mikroyritysten (2-9 hlöä) hakemat tuki- ja rahoitusmuodot (n=65)

Tähän ryhmään kuuluu 65 yritystä. Näistä yhteensä 49 % aikoi hakea jompaakumpaa ELY:n tarjoamaa tukea: tilanneanalyysi tai kehittämistoimenpiteet. Yhteensä näitä ELY:n kahta tukea oli jo hakenut 17 % ja 8 % oli saanut myönteisen päätöksen.

Business Finlandin esiselvitysrahoitusta tai kehittämisavustusta oli hakenut 8 % mikroyrityksistä, 8 % oli jo saanut myönteisen päätöksen jompaankumpaan näistä ja yhteensä 7 % kertoi hakevansa joko esiselvitysrahoitusta tai kehittämisavustusta.

Yrittäjän työttömyysturvaa oli hakenut 5 % mikroyrittäjistä, 6 % suunnitteli hakevansa työttömyysturvaa ja 3 % oli saanut myönteisen päätöksen. Finnveran lainatakauksia oli hakenut 2 % ryhmän yrityksistä, 2 % oli saanut jo myönteisen päätöksen ja 2 % ilmoitti hakevansa lainatakausta.

Pienten ja keskisuurten yritysten (yli 10 hlöä) hakemat tuki ja rahoitusmuodot (n=34)

Tähän ryhmään kuuluu 34 yritystä. Vastaajista 41 % aikoo hakea Business Finlandin rahoitusmuotoja: esiselvityusrahoitus tai kehittämisavustus. Lisäksi 27 % yrityksistä kertoi saaneensa jo jommankumman ko. avustuksista ja 21 % kertoi hakeneensa jompaakumpaa näistä rahoitusmuodoista.

Vastaajista 12 % kertoi aikovansa hakea ELY-keskusten tukia (joko tilanneanalyysi tai kehittämistoimenpiteet) ja 3 % tämän ryhmän vastaajista kertoi saaneensa tuen kehittämistoimenpiteisiin.

Finnveran lainatakauksia aikoi tämän ryhmän vastaajista hakea 3 %, kun taas 3 % kertoi jo saaneensa myönteisen päätöksen. Yrittäjän työttömyysturvaa aikoo hakea 3 % vastaajista.

Tämä tarkempi analyysi osoittaa, että vastaajien joukossa on ollut vielä jonkin verran epätietoisuutta siitä, mitä tukia yritys voi hakea. Esimerkiksi pienten ja keskisuurten ryhmässä aiheet hakea ELY:n tukia olivat yhteensä 12 %, vaikka tukiin ovat oikeutettuja enintään viisi henkilöä työllistävät yritykset.

Lisäksi voidaan pohtia, mikä virhe on tapahtunut siltä osin, että yksi yritys (3 %) ilmoittaa tässä ryhmässä saaneensa ELY:n tukea. Samansuuntaisesti yksi yksinyrittäjä kertoo saaneensa Business Finlandin avustusta, vaikka kokoluokka ja avustuksen perusteet eivät täsmää.

Taulukko 7. Mitä eri rahoitus- tai tukimuotoja erikokoiset yritykset ovat hakeneet?

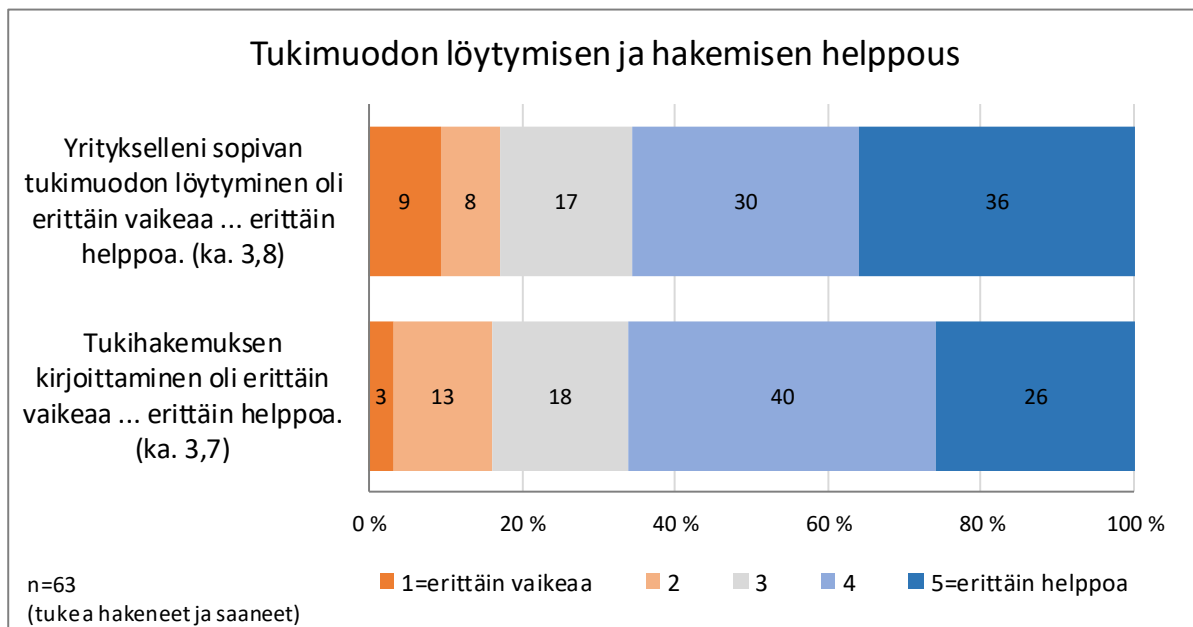
Yritysten hakemat tuki- ja rahoitusmuodot	Kyllä, olen jo hakenut	Kyllä, olen saanut myönteisen päätöksen	Kyllä, olen saanut kielteisen päätöksen	Aion hakea	Ei, en aio hakea	Yritykseni ei ole haku-kelpoinen
	%	%	%	%	%	%
Yrityksen koko 1 hlö (n=64)						
Yksinyrittäjän toimintatuki 2000 € (kunnat)	14	28	0	19	27	13
Esiselvitysrahoitus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (BF, väh. 6 hlöä työllistävät)	0	2	0	0	31	67
Kehittämisavustus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (Business Finland)	0	0	0	3	42	55
Yrityksen kehittämisavustus tilanneanalyysi (ELY, max. 5 hlöä työllistävät)	3	0	0	3	47	47
Yrityksen kehittämisavustus kehittämistoimenpiteet (ELY)	3	2	0	8	53	34
Finnveran lainatakaukset	0	2	0	0	84	14
Yrittäjän työttömyysturva	10	24	2	5	54	6
Yrityksen koko 2-9 hlöä (n≈65)						
Yksinyrittäjän toimintatuki 2000 € (kunnat)	0	0	0	0	30	70
Esiselvitysrahoitus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (BF, väh. 6 hlöä työllistävät)	3	6	0	5	43	43
Kehittämisavustus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (Business Finland)	5	2	2	2	48	43
Yrityksen kehittämisavustus tilanneanalyysi (ELY, max. 5 hlöä työllistävät)	9	6	0	18	43	23
Yrityksen kehittämisavustus kehittämistoimenpiteet (ELY)	8	2	0	31	49	11
Finnveran lainatakaukset	2	2	0	2	85	11
Yrittäjän työttömyysturva	5	3	0	6	68	18
Yrityksen koko 10 hlöä tai enemmän (n=34)						
Yksinyrittäjän toimintatuki 2000 € (kunnat)	0	0	0	0	15	85
Esiselvitysrahoitus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (BF, väh. 6 hlöä työllistävät)	9	9	0	18	47	18
Kehittämisavustus liiketoiminnan häiriötilanteisiin (Business Finland)	12	18	0	21	38	12
Yrityksen kehittämisavustus tilanneanalyysi (ELY, max. 5 hlöä työllistävät)	0	0	0	3	36	61
Yrityksen kehittämisavustus kehittämistoimenpiteet (ELY)	0	3	0	9	53	35
Finnveran lainatakaukset	0	3	0	3	82	12
Yrittäjän työttömyysturva	0	0	0	3	79	18

2.7 Tuen hakeminen

Seuraavissa tarkasteluissa ovat mukana eri tukimuotoja hakeneet yrittäjät, jotka olivat hakeneet jotain tukea ja lisäksi yrittäjät, jotka olivat saaneet tukihakemukseen myönteisen päätöksen.

2.7.1 Tukimuodon löytyminen ja hakemuksen kirjoittaminen

Tässä tarkastelussa ovat mukana vastaajat (n=63), jotka olivat hakeneet jotain tukea tai saaneet myöntävän päätöksen tukihakemukseen (Kuvio 13). Vastaajista yhteensä 66 % koki itselleen sopivan tukimuodon löytämisen helpoksi tai erittäin helpoksi. Vastaavasti yhteensä 17 % koki sopivan tukimuodon löytämisen vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi ja loput 17 % suhtautuivat asiaan neutraalisti. Samansuuntaisesti yhteensä 66 % koki tukihakemuksen kirjoittamisen helpoksi tai erittäin helpoksi ja yhteensä 16 % koki hakemuksen kirjoittamisen erittäin vaikeaksi tai vaikeaksi.

Kuvio 13. Yritykselle sopivan tukimuodon löytymisen ja hakemisen helppous.

2.7.2 Apua ja neuvoja tukien hakemiseen

Niiltä vastaajilta, jotka olivat hakeneet jotakin tukea tai saaneet myönteisen päätöksen, kysyttiin, mistä he saivat tietoa tukimuodoista sekä mahdollisesti apua ja neuvoja hakemiseen (Taulukko 8).

Eniten *yleistä tietoa* vastaajat olivat saaneet median kautta (59 %) ja toiseksi eniten yrittäjähdistyksiltä (50 %). Kolmanneksi tärkeimmän sijan tiedon saamisessa jakavat paikalliset kehittämis-/elinkeino-yhtiöt (38 %) ja muut yrittäjät (38 %). Kuntien elinkeinotoimen edustajien nimet vaihtelevat, mutta useissa kunnissa on esim. elinkeinojohtaja tai elinkeino-asiamies. Kuntien elinkeinotoimet mainitsi 27 % vastaajista. ELY-keskus ja TE-keskukset olivat tietolähteinä noin viidennekselle. Perheenjäsenten kautta tietoa sai 12 % vastaajista. (Taulukko 4.)

Vastaajat olivat saaneet *ohjeita hakemiseen* eniten yrittäjähdistyksiltä (23 %), TE-keskuksetta (20 %) sekä paikallisilta kehittämis-/elinkeino-yhtiöiltä (17 %). Kuntien elinkeinotoimilta ohjeita oli saanut 11 %, muilta yrittäjiltä 9 %, ELY-keskuksilta 8 %, perheenjäseniltä 6 % ja mediasta 3 %.

Käytännön apua hakemuksen tekemiseen oli saatu harvoin. Kuntien elinkeinotoimilta käytännön apua hakemuksen tekemiseen oli saanut 8 % vastaajista, paikalliselta kehittämis-/elinkeino-yhtiöltä 5 %, muilta yrittäjiltä 5 %, perheenjäseniltä 5 %, ELY-keskuksesta 3 %, TE-keskuksesta 2 % ja mediasta 2 %.

Taulukko 8. Mistä vastaajat olivat saaneet tietoa tukimuodoista ja apua hakemiseen.

Mistä sait tietoa/apua/neuvoja tukimuodoista ja niiden hakemisesta?	Sain yleistä tietoa	Sain ohjeita hakemiseen	Sain käytännön apua hakemuksen tekemiseen
	%	%	%
Paikallinen kehittämis-/ elinkeinoyhtiö (esim. Into, SEK, JPYP)	38	17	5
Kunnan elinkeinotoimi (-asiamies, -johtaja tms.)	27	11	8
ELY-keskus	20	8	3
Yrittäjäyhdistykset (esim. Suomen yrittäjät)	50	23	0
TE-keskus	18	20	2
Muut yrittäjät	38	9	5
Perheenjäsenet	12	6	5
Media	59	3	2
Joku muu	9	3	3

n=66

Joku muu, mikä -vaihtoehtoon vastanneet tukea hakeneilla ja päätöksen saaneilla yleisen tiedon lähde oli taloushallintoliitto, sosiaalinen media, Kela ja kollegat. Ohjeita hakemiseen vastaajat kommentoivat saaneensa kollegoilta ja Työ- ja elinkeinoministeriöstä. Apua hakemuksen tekemiseen oli saatu kollegoilta ja tilitoimistosta.

2.7.3 Odotukset eri toimijoille

Vastaajilla oli vapaa sana kommentoida omin sanoin, millaista tukea tai apua yrityksille he olisivat odottaneet eri toimijoilta koronakriisissä. Avoimeen kysymykseen vastasi 39 vastaajaa.

Vastaajat nostivat suoran tuen keskeisimmäksi tukimuodoksi. Rahaa kaivattiin suoraan kassaan, vuokriin, kalustehankintoihin, varastotavaroiden ostamiseen, lainojen ja muiden kulu-

jen hoitamiseen, ravintola-alalle, peruuntuneisiin tapahtumiin ja liikevaihdon romahtamiseen. ALV-helputukset tai takaisinmaksun nimesivät kolme yritystä. Yksi yritys nosti esiin myös vakuutuskorvauksen. Muiksi keinoiksi esitettiin muun muassa lippusubventiota, lisää maksuaikaa tai lisää lainaa, eläkemaksuhelputuksia (pienemmällä korolla) ja enemmän vastinetta yritysten maksamille pakollisille maksuille. Kriteereiksi ehdotettiin tukien perustumista todellisiin kuluihin tai tulokseen (ei liikevaihdon laskuun). Lisäksi kaivattiin kriteeristöä, joka kattaisi tulevaisuuden ennakkoinnin, esimerkiksi odotettavissa olevien tilauskantojen piene-
nemisen osalta.

Tarkempaa tuenhakuohjeistusta kaivattiin muun muassa siitä, mikä tieto on olennaista ja mikä ei. Niin ikään kaivattiin yksinkertaisempia ja suoria hakuja sekä henkilökohtaista neuvontaa esim. sovituksen ajan puitteissa. Lisäksi kaivattiin selkeitä neuvoja työntekijöiden lomauttamiseen.

Annettiin myös ehdotus kriisilistasta, joka kattaisi tärkeimmät asiat vakuutuksista, lainanlyhennyksistä ja laskujen eräpäivien neuvottelemisesta. Samoin kaivattiin neuvoja viestintään, sillä koettiin tärkeäksi, että myös omat asiakkaat saavat ajankohtaista tietoa. Koettiin, että tämä tiedottaminen vei myös aikaa kriisin keskellä.

Tukea myöntävät ja rahoitusavustuksissa mukana olevat tahot saivat avoimissa vastauksissa niin risuja kuin ruusujakin. Suomen hallitusta kiitettiin selvästi tiedottamisesta, kun taas paikalliselta elinkeinoyhtiöltä kaivattiin parempaa tiedottamista. Samoin joko elinkeinoyhtiöltä tai yrittäjäjärjestöltä olisi kaivattu nopeampaa reagointia. ELY:n ja Business Finlandin ohjeistukset saivat kiitosta, samoin Kauhavan kaupungin ja Suomen yrittäjien aktiivinen ote tiedottamisessa. Kelan osalta kaivattiin vielä tarkempaa ohjeistusta tulojen määrittelyyn hakulomakkeessa; Kela sai kuitenkin myös kiitosta nopeassa tukikäsitelyssä. TE-toimiston ohjeistukseen ja reagointiin kaivattiin parannusta.

2.8 Yrittäjän jaksaminen koronakriisin aikana

Vastaajilta tiedusteltiin eri vaihtoehtojen avulla, mitkä asiat ovat parhaiten tukeneet heidän omaa jaksamistaan kriisin aikana (Kuvio 14). Vastaajat voivat valita useamman vaihtoehdon. Kolmeksi useimmin valituiksi vaihtoehdoiksi nousivat perhe ja ystävät 77 %, verkostot muiden yrittäjien kanssa 47 % ja hyvä työporukka 42 %. Yli kolmannes vastaajista, 39 %, nosti esiin myös aiemman kokemuksen kriisistä ja liiketoiminnallisesta haasteesta. Vastaajista 27 % oli saanut tukea rahallisesta tuesta tai avustuksesta ja 7 % nosti esiin muut saadut rahalliset helpotukset. Vastaajista 3 % raportoi hyötynensä ammatillisesta avusta ja 8 % valitsi vaihtoehdon muu.

Kuvio 14. Yrittäjän omaa jaksamista tukeneet tahot ja asiat.

Muu, mikä -kohdan vastauksissa nousivat esiin muun muassa taloudellinen näkökulma, kuten yrityksen vakavaraisuus, lainojen lyhennyksistä vapautuminen, lainojen maksujen siirtäminen ja aiemmat säästöt. Kolme vastaajaa nosti esiin työpaineen hellittämisen ja vapaa-päivät. Lisäksi esiin tuotiin liikunta ja jaksamista käsitelleet webinaarit, keskustelut ja koulutukset.

Tulosten mukaan miesten ja naisten jaksamista tukeneiden asioiden välillä oli eroja (Taulukko 9). Kuitenkin, molemmat katsoivat perheen ja ystävien olevan tärkein jaksamista tukeva lähde (naiset 84 % ja miehet 71 %). Muuten miehillä korostuivat verkostot muiden yrittäjien kanssa (56 %), hyvä työporukka (50 %) ja aiempi kokemus kriisistä tai liiketoiminnallisesta haasteesta (44 %). Naisilla hajonta oli tasaisempaa eri vaihtoehtojen välillä: verkostot muiden yrittäjien kanssa (38 %), aiempi kokemus kriisistä ja liiketoiminnallisesta haasteesta (35 %), toimintaan saatu rahallinen tuki tai avustus (35 %) ja hyvä työporukka (34 %). Naisilla tuloksissa nousi toimintaan saatu rahallinen tuki tai avustus (35 %), kun taas miehistä 18 % koki rahallisen tuen auttavan omaa jaksamista.

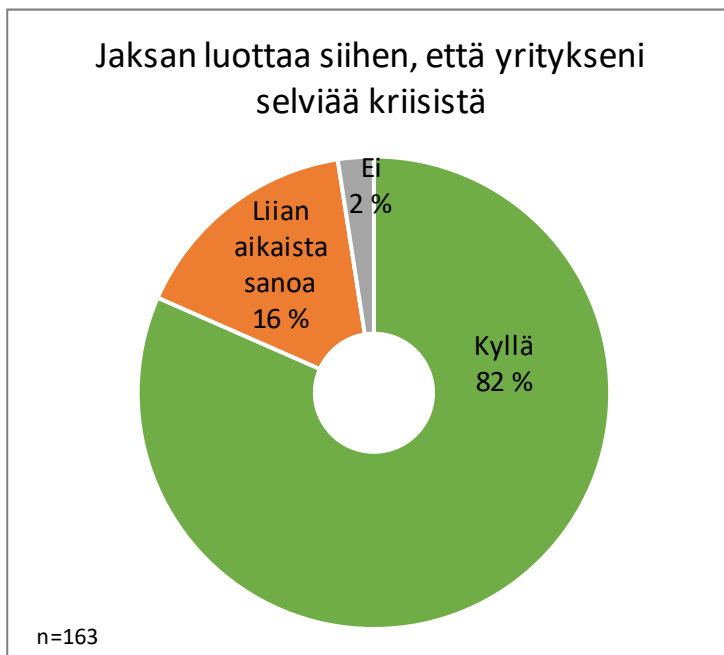
Taulukko 9. Yrittäjän omaa jaksamista tukeneet asiat ja tahot.

Omaa jaksamista tukeneet asiat	Sukupuoli	
	Nainen	Mies
	(n=79)	(n=78)
	%	%
Perhe ja ystävät	84	71
Verkostot muiden yrittäjien kanssa	38	56
Hyvä työporukka	34	50
Aiempi kokemus kriisistä ja liiketoiminnallisesta haasteesta	35	44
Toimintaan saatu rahallinen tuki tai avustus	35	18
Muut saadut rahalliset helpotukset (esim. vuokranalennukset)	9	5
Ammatillinen apu (työnohjaus, terapia, tms.)	3	4
Muu	13	3

p=0,001

2.8.1 Yrityksen tulevaisuus

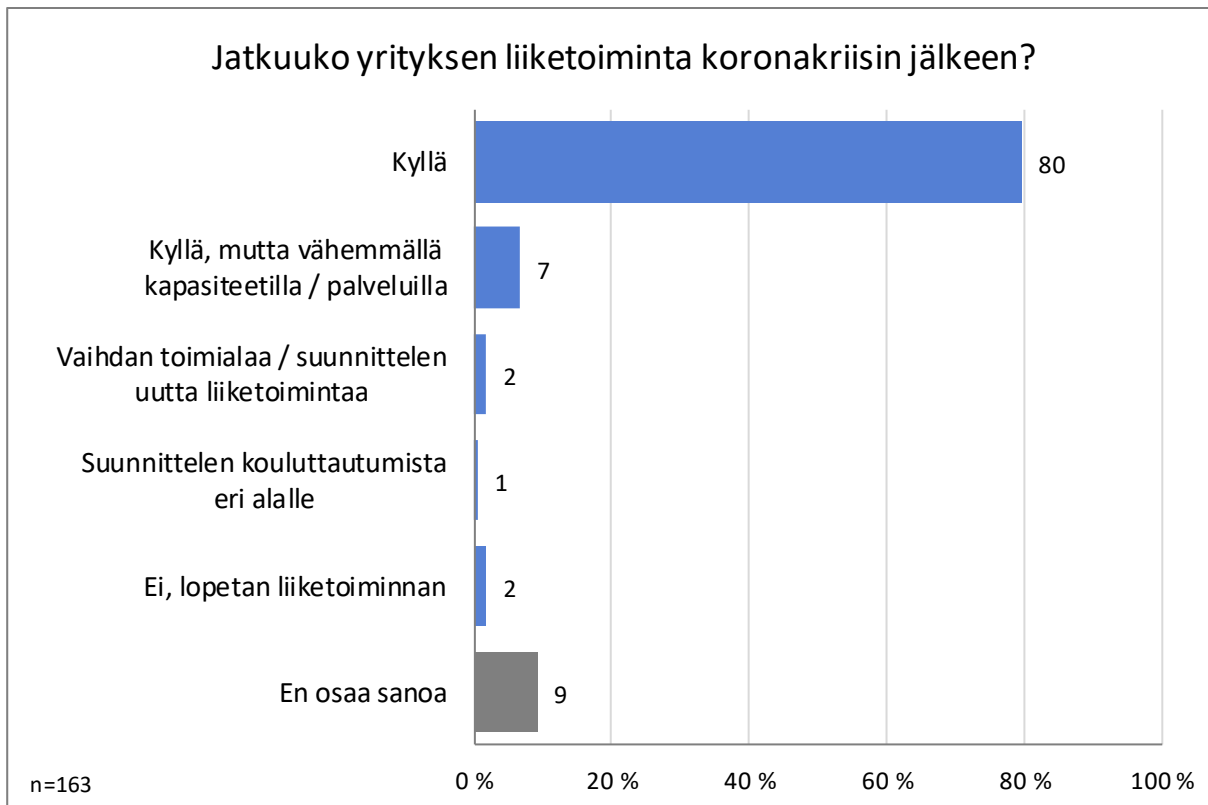
Vastaajista 82 % jaksoi toukokuussa 2020 luottaa siihen, että yritys selviää koronakriisistä. Vastaavasti 2 % ei enää luottanut yrityksen kykyyn selvitä ja loput 16 % ilmoittivat, että on liian aikaista sanoa (Kuvio 15).

Kuvio 15. Vastaajan luottamus yrityksen selviämiseen kriisistä.

Vastaajista 80 % katsoi toukokuussa 2020, että yrityksen liiketoiminta jatkuu koronakriisin jälkeen (Kuvio 16). Samansuuntainen tulos saatiin myös aiemmin Etelä-Pohjanmaan matkailualalle kohdistetussa kyselyssä (n=), jossa 72 % arvioi yrityksen liiketoiminnan jatkuvan koronakriisin jälkeen (Järvinen, Jyllilä & Janhunen 2020). Tässä tutkimuksessa 7 % katsoi toiminnan jatkuvan pienemmällä kapasiteetilla tai palveluilla (matkailualalla 10 %), toimialan vaihtamista tai uuden liiketoiminnan suunnittelua pohti 2 % vastaajista (matkailuala 1 %). Liiketoiminnan lopettamisesta ilmoitti 2 % (matkailuala 0 %). Tässä kyselyssä 9 % ei osannut sanoa, jatkuuko yrityksen liiketoiminta kriisin jälkeen, kun matkailualalla vastaa luku oli 17

%. Lisäksi 1 % ilmoitti suunnittelevansa kouluttautumista eri alalla (vaihtoehtoa ei esitetty matkailualan raportissa).

Kuvio 16. Vastaajien näkemys yrityksen jatkosta koronakriisin jälkeen.

Kysymystä tarkasteltiin myös yrityskoon ja sukupuolen suhteen ristiintaulukointeina. Näissä tarkasteluissa ei löytynyt mainittavia eroja erikokoisten yritysten välillä eikä nais- ja miesvastaajien välillä. Positiivista on, että suurin osa luottaa yrityksensä selviävän kriisistä. Liiketoiminta jatkuu suurimmalla osalla, vaikkakin joillakin vähemmällä kapasiteetilla tai palveluilla.

2.9 Vapaa sana

Kyselyn lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus kirjoittaa vapaasti ajatuksia tai huomioita sekä terveisiä hanketoimijoille. Vastaajista 16 jakoi ajatuksiaan kyselyn lopuksi. Osa vastaajista kertoi pyrkivänsä hyödyntämään tilanteen yrityksen toiminnan kehittämiseen:

”Yritystoiminta jatkuu edelleen, keskittyen olennaiseen, entistäkin parempaan asiakaspalveluun panostaminen, valikoimaa tarkennetaan, potentiaaliset asiakkaat kartoitetaan, somemainontaa tehostetaan entisestään.”

”Ryhdyimme kehittämään heti prosessejamme sekä uusia tuotteita. Näillä saatiin hienoa tsemppiä omaan porukkaamme, eikä ehditty murehtia asioita.”

Osa puolestaan pohti kriisin kestoja:

”Tähän asti ihan hyvin hoidettu meidän tukitoimia. Jatko on hämärän peitossa, kuinka tästä eteenpäin syksyllä ja alkuvuodesta.”

Kriisi myös kirjoitti vastaajissa uusia ideoita. Kannustettiin muun muassa julkisen ja yksityisen puolen yhteistyön kehittämiseen sosiaali- ja terveyshuollossa, uusosuustoiminnallisten yritysten perustamisen tukemista ja yksinyrittäjien tukemista muun muassa sparrauskumppanin avulla kriisin keskellä.

3 Yhteenveto

Tämä kysely toteutettiin Seinäjoen ammattikorkeakoulun liiketoiminnan ja kulttuurin yksikön toimesta koronakeväänä, toukokuussa 2020. Kyselyn tulokset muodostavat sen hetkisen tilannekuvauksen Etelä-Pohjanmaan yritysten liiketoiminnasta. Yksinyrittäjät ja mikroyritykset vastasivat kyselyyn ahkerimmin, muodostaen 79 % kaikista (n=163) vastaajista.

Kyselyn kysymykset pyrittiin laatimaan siten, että siinä huomioitaisiin liiketoiminnan eri osa-alueet (vrt. Business Model Canvas). Lisäksi kyselyyn otettiin mukaan mediassa koronakriisin aikana nousseita asioita kuten taloudellisten avustusten haku, digitalisaation hyödyntäminen liiketoiminnassa ja liiketoiminnan vetäjän (yrittäjän) oma kokemus jaksamisesta ja tulevaisuuteen katsomisessa siinä, luottaako hän yrityksen liiketoiminnan selviävän kriisistä. Näin ollen kyselyssä oli mukana sekä yritystason että yksilötason tarkastelua. Tavoitteena oli myös saada kehittämisorganisaatioiden käyttöön tietoa, missä asioissa Etelä-Pohjanmaan alueen yrityksiä voidaan koronakriisin aikana ja sen jälkeen tukea.

Kolmannekselle yrityksistä koronakriisi ei ollut aiheuttanut mitään toimenpiteitä. Toimintojen karsimista on tehnyt neljännes ja liiketoimintakonseptin muuttamista viidennes kaiken kokoisista yrityksistä. Lomautuksia oli joka neljännessä yrityksessä ja ne painottuvat yli 10 hlö työllistäviin yrityksiin ja vastaavasti pienimmistä yrityksistä viidennes oli keskeyttänyt liiketoiminnan. Yhden henkilön yrityksissä ei ole ketä lomauttaa, vaan silloin vaihtoehtona on keskeyttää toiminta.

Vastaajista kaksi kolmasosaa ilmoitti tulojen määrän vähentyneen. Noin joka viides kertoi tavoittaneensa uusia asiakasryhmiä, useimmin uusia asiakkaita oli löytäneet yli 10 henkilöä työllistävät yritykset. Uusia kustannuseriä koronakriisi oli aiheuttanut viidennekselle vastaajista.

Yritysten tulosodotukset vuodelle 2020 ovat heikot verrattuna edelliseen vuoteen. Vain alle kymmenesosa odottaa tuloksen parantuvan, kaksi kolmasosaa sen sijaan odottaa -5 % tai suurempaa heikennystä tulokseen. Pienemmillä yrityksillä tulosodotus on negatiivisempi kuin hieman suuremmilla.

Kasvua tavoittelevien yritysten osuus laski covid-19 viruksen aiheuttaman pandemian ja sen aiheuttamien rajoitusten takia 29 prosenttiyksikköä (69 % → 34 %). Kriisit pakottavat yritykset karsimaan turhia tai heikosti kannattavia toimintoja. Jos yritys pystyy kehittämään toimintaansa kriisin aikana, on se vahvempi ja valmiimpi toimimaan kriisin päätyttyä. Sikäli on hieman huolestuttavaa, että toiminnan kehittämistä tavoittelevien osuus on pudonnut koronakriisin aikana 56 %:sta 49 %:iin.

Hieman reilu puolet yrityksistä on koronakriisin aikana pystynyt toteuttamaan ydintoimintaansa. Vain 15 % vastanneista ilmoitti, että ydinliiketoiminnan toteuttaminen ei ole onnistunut. Kolmannekselle vastaajista tuote- ja palveluntarjonnassa on tapahtunut muutoksia.

Digitaalisuuden suhteen lähes puolet yrityksistä tehosti käytössä olleiden digitaalisten ratkaisujen käyttöä, reilu kolmannes suunnitteli uusien digiratkaisujen käyttöönottoa ja lähes kolmannes oli jo kriisin takia ottanut uusia digiratkaisuja käyttöön.

Vastaajia, jotka olivat jo hakeneet tukea, pyydettiin kyselyssä arvioimaan asteikolla 1-5, oliko sopivan *tukimuodon löytyminen* erittäin vaikeaa vs. erittäin helppoa sekä miten tällä samalla asteikolla koettiin hakemuksen kirjoittaminen (erittäin vaikeaa vs. erittäin helppoa). Näiden kysymysten osalta vastaajien (n=63) keskiarvot olivat tukimuodon löytymisen kohdalla 3,8 ja tukihakemuksen kirjoittamisen kohdalla 3,7 (ks. Kuvio). Tässä mielessä taloudellisen tuen tarjoajien voidaan katsoa onnistuneen tukihakemusten viestimisessä ja hakemuksen laadinnassa ja ohjeistuksessa melko hyvin.

Lisäksi, kun kyselyssä jaoteltiin sitä, miltä tahoilta yrittäjät ovat saaneet yleistä tietoa tukimuodoista, ohjeita hakemiseen ja käytännön apua hakemuksen tekemiseen, ilmeni tuloksista, että *käytännön apua* oli saatu harvemmin eri osapuolilta (ks. taulukko 8). Toisaalta kysymyksenasettelu ei suoraan paljasta sitä, onko niin että yritykset eivät ole juurikaan kivanneet käytännön apua hakemuksen täyttämiseen. Se, että hakemusten kirjoittaminen koettiin melko helpoksi (ka. 3,7) voisi puoltaa tätä näkemystä.

Tulosten mukaan kolme viidestä vastaajasta (n=66) oli saanut yleistä tietoutta mediasta ja puolet ja yrittäjyhdistyksiltä (ks. taulukko 8). Kun vastaajilta tiedusteltiin, mistä he olivat saaneet ohjeita hakemuksen tekemiseen, tippui median rooli 3 %:iin, kun taas yrittäjyhdistyksiltä ohjeita oli saanut lähes neljännes vastaajista. TE-keskukselta ohjeita oli saanut viidennes, paikallisilta kehittämis-/elinkeinoyhtiöiltä ja kunnan elinkeinotoimelta joka kymmenes. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että medialla oli suuri rooli yleisessä tukimuotojen tiedottamisessa, kun taas alueellisten toimijoiden rooli oli merkittävämpi ohjeistuksen antamisessa hakemisessa.

Business Finlandin ja ELY:n kehittämisavustukset suljettiin 8.6.2020. Yrittäjän työmarkkinatukea maksettiin aikavälillä 16.3.-30.6.2020. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus raportoi, että se oli 29.5.2020 mennessä vastaanottanut yhteensä 853 hakemusta (22,3 milj. €), joista myönteisiä päätöksiä oli tehty 300 kpl, yhteensä 3,2 milj. euron edestä. Toimialoina Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen hakijajoukossa painottuvat ravitsemus- ja majoitusala, kaupan ala sekä liikenne. Vastaavasti koko maan osalta ELY-keskukset olivat toukokuun loppuun mennessä tehneet eniten myönteisiä päätöksiä kaupan alan (18%), ravitsemus- ja majoitusalan (16 %) sekä liikenne- ja logistiikka-alan (14 %) yrityksille. (ELY tiedotteet 3.6.2020.)

Yksinyrittäjän tukea saa hakea 30.9.2020 saakka ja päivitettyjen säädösten mukaan yksinyrittäjän tuki ja yrittäjän työmarkkinatuki eivät olleet toisiaan poissulkevia (TE-keskus).

Tämän kyselyn perusteella yritysten tulot olivat vähentyneet yhteensä 67 %:lla (vähentynyt merkittävästi tai vähentynyt), asiakassuhteiden osalta tämä oli yhteensä 55 %. Kustannusten pysymisestä ennallaan raportoi sen sijaan suuri osa yrityksistä (69 %). Yleisellä tasolla näyttää siltä, että tuet kohdistuivat ensin enemmän kehittämistoimenpiteisiin (ELY ja Business Finland) ja myöhemmässä vaiheessa olemassa olevien kustannusten kattamiseen heikentyneessä markkinatilanteessa.

Kehittämiseen tarkoitetuista tuista nousi myös yhteiskunnallisesta keskustelua, jossa pohdittiin, ovatko tuet menneet eniten niitä tarvitseville yrityksille (Valkama 23.4.2020). Syntyneen keskustelun seurauksena osa tuen saaneista yrityksistä päätyi palauttamaan saamansa rahoituksen (esim. Tammilehto 25.4.2020). ELY:n ja Business Finlandin tukiin oli tässä kyselyssä oikeutettuja 61 % vastaajista (n=163). Kuitenkin, suurimmat vastaajajoukot ilmoittivat, että eivät aio hakea tukia tai että yritykseni ei ole hakukelpoinen (taulukko 7). Sama ilmeni niin yksinyrittäjän toimintatuen, Finnveran lainatakauksen kuin yrittäjän työttömyysturvan osalta: suurimmat vastaajajoukot olivat kohdissa ei, en aio hakea tai yritykseni ei ole hakukelpoinen. Tämän raportin tulosten perusteella on vaikea arvioida, miksi näin.

Ainakin kyselyn aikana vastaajista yli 80 % kertoi luottavansa siihen, että yritys selviää koronakriisistä (kuvio 15) ja lisäksi 16 % kertoi olevansa liian aikaista sanoa. 4 % ei enää jaksanut luottaa yrityksen selviämiseen.

Asiaa voi kuitenkin lähestyä myös yrityksen maineenhallinnan näkökulmasta ja jatkoselvityksissä voidaan tarkastella, onko julkinen keskustelu vaikuttanut yritysten päätöksiin hakea tai vastaanottaa tukia. Olisi myös hyödyllistä tarkastella, oliko hakemiseen tarvittava tieto riittävän helposti saatavilla, ovatko hakuprosessit olleet liian hankalia, monimutkaisia tai aikaa vieviä.

Tulosten perusteella voidaan nostaa esiin muutama mielenkiintoinen jatkoselvitysaihe:

- Kyselyssä selvitettiin, mistä yrittäjät ovat saaneet tietoa ja apua tuenhakuprosesseissa. Lisäselvitys siitä, miten alueen toimijat ovat kokeneet oman roolinsa tukiasioissa ja miten asiat ovat käytännössä hoidettu toisi arvokasta lisätietoa Etelä-Pohjanmaan alueen kyvystä reagoida kriisitilanteessa sekä pohtia tulevaisuuden askelmerkkejä.
- Kyselyssä tiedusteltiin koronan vaikutuksesta yrityksen digitalisaation ja havaittiin, että usealla yrityksellä oli käytössään vain vähän digitaalisia ratkaisuja. Lisäselvityksenä voidaan selvittää, missä osa-alueissa yritykset tarvitsivat lisätukea digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoon: voisiko ydinliiketoimintaa osittain digitalisoida tai tukiprosesseista saada tehokkaampia sen avulla.
- Muita aiheita jatkoselvityksille ovat muun muassa kartoittaa, mitä ja kuinka paljon erilaisia kustannuksia koronakriisi aiheutti yrityksille (esim. hygieniaan ja suojautumiseen liittyvät kustannukset).

LÄHTEET

ELY tiedotteet 3.6.2020. ELY-keskusten koronarahoituksen haku päättyy maanantaina 8.6. (Etelä-Pohjanmaa). [Verkkosivu.] [Viitattu 8.6.2020.] Saatavana: <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/-/ely-keskusten-koronarahoituksen-haku-paattyy-maanantaina-8-6-etela-pohjanmaa->

Järvinen E., Jyllilä S., Janhunen J., (2020). Koronakyselyn tulokset: Eteläpohjalaiset matkailu- ja palvelualan yritykset. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 9.6.2020] Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020051838130>

Palokangas, P. 2020. Kaupan liitto: Kotimaisen verkkokaupan suosio kasvaa kohisten – kansainvälistymisessä vielä tehtävää. Markkinointi & mainonta 2.4.2020. [Verkkolehtiartikkeli.] [Viitattu 9.6.2020.] Saatavana: <https://www.marmai.fi/uutiset/kaupan-liitto-kotimaisen-verkkokaupan-suosio-kasvaa-kohisten-kansainvalistymisessa-viela-tehtavaa/6c696b92-3b00-4d89-9594-d7d7ee9682d9>

Tammilehto, P. 25.4.2020. Yksi yritys lisää palauttaa Business Finlandin tuen: ”Silti tuomme Suomeen uutta työtä”. Uusi Suomi [Verkkosivu.] [Viitattu 8.6.2020.] Saatavana: <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/yksi-yritys-lisaa-palauttaa-business-finlandin-tuen-silti-tuomme-suomeen-uutta-tyota/0c48f638-ba8b-44f1-b6b9-c547d3d7c6ee>

Valkama, H. 23.4.2020. Analyysi: Miksi Business Finlandin koronarahoituksesta nousi niin suuri kohu? Tämä sinunkin on hyvä ymmärtää tästä kaikesta. Yle uutiset [Verkkosivu.] [Viitattu 8.6.2020.] Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-11319616>

Valtiovarainministeriö 2020. Koronakriisin vaikutukset ja suunnitelma epidemian hybridistrategiaksi. Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 1. vaiheen raportti. Valtioneuvoston julkaisuja 12. [Viitattu 2.6.2020]. Saatavana: https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/21411573/VN_2020_12.pdf